Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1925 шера дениз ◆ ЕРА, 25 НОЯБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 141 (6707). ◆ Мах 3 кеп.

ПАРТЕ ПЛАНАШ — ХАЛКЪА ПЛАНАШ

ИттазлагIа хержача СССР Лаккхехьарча Совета ворхIлагIа сесси

Советски сага вахара хьалторон йолхо яр парте лоархIамегIа йола программин установка, цуи берригача балха тIа эггара чIоагIагIа де лерхIар хила а хиннад, да а да.

Цlаккха а хувцалургйоаца цу ленински вакъа преемственность хьагойтар укх деношка хиннача КПСС ЦК Пленумо. Пленума решенеш, цига новкъоста Ю. В. Андропова даь къамаьл коммунистий партеи гонахьа айхха кхотабеннача вай мехка къахьсгамхоша тIаэц халкъа боахама эффективность лакхъяра, цуша интенсификаци яра; экономикана доал дара ерригa сфераш эргайоахаш тоаяра тIехьа дIахо къовсам лоаттабара шерра программа санна.

Шоай къахьегамах хьахулачох доккхал де йиш йолаш ба советски нах, бакъда, царна хов бе безар кхы а халагIеи нийткъалагIеи болх болта. Вай чудолаш латтача цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча, геттара лоархIамеча шера планаш кхоачашъяр тийша да хIаране шийгара доагIа къахьегама дакъа лацарах. Духхьал цунца белгалйоал СССР хьаь 60 шу дизара даха ма доаггIара накъадахара дерригача халкъо шерра йоаржаь социалистически ях. Дукхача къамех бола нах бахача советски мехка оовкъонца цхьатарра бокъонаш йола дай хиларах тарра къахьегамхоша тIа-тIа хьинарегIа дакъа лоац пачхахьалкхени общественни гIулакхашта доал деча, практике чакхйоах социалистически демократе сийлахь принципаш.

Парте белгалдар кхоачашде уйла - нигат даь гулбелар халкъо хержараш Йоккхача Кремлевски двореце иттазлагIа хержача СССР Лаккхехьарча Совета ворхIлагIча сессе. 23 ноябре IуйрийнА 10 сахьат даьлча из хьайийллар Союза Советои Къамий Советои цхьана заседани ярца.

ЧIоагIа, дIаьхдаь тIоараш деттаи депутаташа тIайийцар новкъостий **Ю. В. Андропов, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.**

Сесси хьайиллар Къамий Совета председатела депутата **В. П. Рубена.** Цо аьлар:

Дуккха ха йоаццаш вай парте, советски халкъо, догуйла цlена йолча ерригача адамлено чIоагIа хала а хеташ тIеххьарча новкъа ваькхар Леонид Ильич Брежнев — Коммунистически партеи Советски пачхахьалкхени гIорвааьнна кулгалхо, дунеи коммунистически болхлойи болама цIи хеза деятель, машараи халкъий доттагIлени тIехьара кIаьд луш воаца къовсамхо.

Дуккхача къамех нах бахача вай Даьхен сийлахьча вийIий сий а деш, советски нах, халкъо хержараш кхы а айххагIа кхоталу хьамсарча Коммунистически партена, цуи ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Политбюрона гонахьа, парте чуреи арахьареи политиках шоаш боарам боаццаш тешилгеи из цхьан лагара къоабалъелгеи дIакхайкаду. КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски а ноябрьски а (1982 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра тIагIертта къахьега кийча ба.

Гулбеннараша йист ца хулаш минут яккхарца Леонид Ильич Брежнева сий дир.

Депутаташа массаша раьза а волаш сесса ден повестка а цуи балха порядок а чIоагIбир.

Дувца оттадьд дешаш:

1. СССР Лаккхехьарча Совета Президиума членаш харжарах.
2. 1983 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен планах а 1982 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен план кхоачашъярах а.
3. 1983 шера СССР Пачхахьалкхен бюджетах а 1981 шерара СССР Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярах а.
4. СССР Пачхахьалкхен доазонах долча СССР Закона проектах.
5. Союза Советеи Къамий Советеи энергетиках йола массазара комиссеш вIашагIйохкарах.
6. СССР Лаккхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдарах.

Ден повестка хьалхарча дешах къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро члена депутата **В. В. Гришина.** Цо аьлар:

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, Лаккхехьарча Совета Союза Советои Къамий Советои тIадиллад сона КПСС ЦК Центральни секретарь новкъост Андропов Юрий Владимирович СССР Лаккхехьарча Совета Президиума членалла харжарах йола предложени шуга ювцийта хьачуле, аьнна.

Вай ерригача партена, советски халкъа новкъост Ю. В. Андропов вовз Коммунистически партеи Советски пачхахьалкхени цIи хеза деятель, Леонид Ильич Брежнева гаргагIа вола соратник. Ленина партена, коммунизм хьалъяра сийлахь - доккхача гIулакха боарам боаццаш мутIахьа вола талант йола организатор а политически кулгалхо а хиларах тарра.

1982 шера 12 ноябре хиннача аргIаи йоацача КПСС ЦК Пленуме цхьа барт болаш Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретаралла хержар новкъост Ю. В. Андропов.

Пленумо хьагойтар вай парте лакхерча органа йохаргйоаца цхьоагIо, тешавеш хьахьеккхар КПСС а цуи Центральни Комитет а дIахо йодийча хана тIера ца йоалаш КПСС XXVI съезда накъъагIа, чурчеи арахьарчеи политика даькъе ленински накъагIа гIоргхилар.

КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Ю. В. Андропов СССР Лаккхехьарча Совета Президиума членалла харжар советски общества а вай пачхахьалкхен а хьаштана дIа ма деххара да. Цо гIо дергда эггара лакхерча пачхахьалкхен Iаьдала тайп-тайпарча балха тIа вай мехка экономически оборонни низ дIахо чIоагIбеча, дуккхача къамех нах бахача вай Даьхен вежарашха долча халкъий доттагIал чIоагIдеча, халкъа хьал-торо тоаеча, социалистически демократи дегIакхувлача, машар а дунеи халкъашта юкъера кхерамале а чIоагIъеча Коммунистически парте кулгалдара лоархIам чакхбаккхара.

Мукъаба сона шуга ювцийта аьша СССР Лаккхехьарча Совета соцама укх тайпара проект хьачуяла:

«Советски Социалистически Республикай Союза Лаккхехьарча Совето соцам бу СССР Лаккхехьарча Совета Президиума членалла депутат Юрий Владимирович Андропов харжа».

Из предложени тIанийцар чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш а детташ.

Массава раьза а волаш тIаэц Ю. В. Андропов СССР Лаккхехьарча Совета Президиума членалла харжарах бола соцам.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума членалла нийтта хержар депутаташ **С. А. Шаласии, И. Г. Басова.**

Сессе СССР Лаккхехьарча Совета Президиума члена декхарех мукъавалийтар депутат А. И. Шибаев.

Председателал деча предложени елар ден повестка шоллагIа дош дувца дIадоладара хьакъехьа. 1983 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен планах а 1982 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен план кхоачашъярах а доклад йир СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела депутата **Н. К. Байбакова.**

Цул тIехьагIа 1983 шера йолча СССР Пачхахьалкхен бюджетах а 1981 шерара СССР Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярах а доклад йир СССР финансий министра депутата **В. Ф. Гарбузова.**

Цу тIехь чакхъьлар СССР Лаккхехьарча Совета палаташа цхьана яь хьалхара заседани.

* * *

Союза Советe

16 сахьат даьлча Йоккхача Кремлевски двореце хьайийллар СССР Лаккхехьарча Совета Союза Совета хьалхара заседани.

Депутаташа а хььшаша а дIаьхдаь тIоараш детташ тIанийцар новкъостий **Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Т. Я. Киселев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов.**

Заседане председателал деш вар Союза Совета председатель депутат **А. П. Шитиков.**

Гулбеннараша дагалацарца сий дир сессенте юкъерча хана чухь кхелхача депутатий М. А. Суслова, В. М. Глушкова, Н. Н. Иноземцева, К. Караева, А. Косанбаева, Р. М. Мусина, З. А. Патаридзе, Д. Расулова, Н. М. Семенова, А. В. Сидоренко, Н. З. Соколова, А. Н. Цыденова, В. Н. Чуйкова.

СССР Лаккхехьарча Совете керда хержача депутатий полномочеш тохкаш Мандатни комиссе яьча докладагIа, из йир комиссе председатела **К. С. Демирчяна,** боагIаш бола соцам тIанийцар.

Депутаташа цхьа барт болаш Союза Совета кхыча мехкашцарча гIулакхий комиссе председателалла хержар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь депутат **К. У. Черненко.**

Укх деноцка хиннача КПСС ЦК Пленуме новкъоста Ю. В. Андропова къамаьл деш белгалдаьккхар, СССР Лаккхехьарча Совета Союзе Совете энергетиках йола массазара комиссеш вIашагIъеххкача бокъахьа хургхилар, цар тIахьожам лоаттабе йиш хургья министерствай балха, хIаьта ресурсех доагIача бесса пайда ца эце моллагIча боахама кулгалхошкара доагIар хьадеха.

Цунца дувзадена СССР Президиумо предложени елар палаташка энергетиках йола массазара комиссеш вIашагIйохкара хьакъехьа.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

1983 ШЕРА СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА ПАЧХАХЬАЛКХЕН ПЛАНЕИ СССР ПАЧХАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТЕИ ПРОЕКТЕХ БОЛА

КПСС Центральни Комитета Пленума Соцам

1. Керттерча даькъе къоабалйойла 1983 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен планеи СССР Пачхахьалкхен бюджетеи проекташ.

Уж проекташ СССР Лаккхехьарча Совет хьажийта дIачулойла СССР Министрий Совето.

2. Дерригаш а дизза а къоабалдойла чурчеи арахьарчеи политика даькъе парте XXVI съездо кийчбаь накъ чакхбаккхара, коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара КПСС ЦК Политбюрос деш дола практически гIулакхаш.

Къоабалйойла КПСС ЦК Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Ю. В. Андропова даьча къамаьлацара положенеши выводаши, уж ерригача партийни организацей гIулакхашта ларде йоккийла.

АргIанара боахама-политически декхараш кхоачашдара, СССР экономически оборонни низ дIахо чIоагIбара тIаберзабаь организаторски массово-политически болх боаржаболба союзни республикай Компартей ЦК-аша, парте крайкомаша, обкомаша, окружкомаша, горкомашеи райкомашеи, советски, профсоюзни, комсомольски органаша, министерствашеи ведомствашеи; даиза дарг мел доалар долда карарча шера заданеш толаме чакхъяхара, 1983 шера экономически социальни дегIаахара планаш кхоачаши тIеххоачаши яра.

1983 шера экономически социальни дегIаахара план толаме кхоачашъелга оарчача пятилетка къахьстта лоархIаме хилар белгал а доаккхаш, ЦК Пленумо партийни, советски, боахама, кхыча организацей, къахьегама коллективай уйла тIаерзаю дерригa [illegible] парте XXVI съездо хьаоттадаь лоархIамегIара декхар кхоачашдара — общественни производствона чIоагIагIа интенсификаци яран халкъа боахама эффективность лакхъяран тIоахийтийза дарг ца хилара. Йолаш йолча торонех ма могга пуккагIа пайда эцалба халкъа боахама ерригача звеньяшка боахама гIулакхаш тоадара, Iилма-технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, продукци [illegible] тIеи дикагIеи арахецара. Къаьстта уйла [illegible] халкъа боахама дерригача доакъошка капитальни гIерсаш дукха а дикагIа хьалдара, доагIаш дола гIулакхаш чакхдоаладда дIаухийтача довгора, бийдала, металлаи кхыча материальни, финансови а къахьегама а ресурсай боарамаш нийса леладара. ЛоархIамегIара декхар лоархIалда экономикана еш йола планировании управлении дIатоаяра, довл дара стиля методаши эргайоахаш тоаяра беча балха боарам ма могга лакхбелга.

Эггара керттера уйла тIаяхийта еза КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра. СССР Кхачан программа чакхъяккхара, доагора-энергетически комплекс плана боарамагIа дегIаккхувлара, советски наькъа вахара материальни культурни боарам дIахо айбара.

Цунца дувзадена чIоагIа лоархIам бе беза производства хIара участке, управлене ерригача сферашка пачхахьалкхен, къахьегама, исполнительски дисциплина чIоагIъяра, балха тIа дика вIаштIехьдаьхан корта болеи гIулакхаш леладара, промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча, транспортеи халкъа боахама кхыча доакъошкеи шерра социалистически яхь йоаржаяра, экономически дегIаахара интенсивни факторех, долаш долча кхоачанех бизагIа пайда эцара, ресурсай дерригa тайпаш кходара дикала хьоккамаш тоадара. ДIадохийтар эггара кIелагIа а долаш бухсоццаш хьадераш эггара дукхагIа хилийтара. ТIагIертта производствано юкъехкхухьалда Iилмана карагIдувлараш, техникеи хьалха латта опыти. ТIайна решенеш кхоачашъяра лира тIахьожам лоаттабелга Iалашдолда.

Арахьарча экономически букъаний эффективность лакхйойла, хIаьта эггара хьалхарча аргIанна шер а кIоарг а долда социалистически мехкашца цхьана леладу гIулакхаш.

3. КПСС Центральни Комитето дIакхайкаду Коммунистически партена гонахьа айхха кхотабенна бола дукха къамаш дахача вай социалистически Даьхен болхлой, колхозхой, интеллигенци, берригa къахьегамхой СССР Союза хьаь кхоалгIа шу дизара баха ма боагIара накъагIоргболгах, 1983 шу боахами культурен дегIаккхувлача керда хIамаш карагIдувларца цар белгалдоаккхаргдолгах, мохк дIахо ленински накъагIа коммунизмагахьа дIахьалхехьо бугийла Iалашдергдолгах ше чIоагIа дог тайна хилар.

КПСС ЦК Политбюро член АЛИЕВ Гейдар Алиевич

Нов. Алиев Г. А. ваьв 1923 шера болхлочун дезале. 1945 шера дена КПСС член ва. С. М. Кирова цIерагIча Азербайджански университета исторически факультет чакхъяьккхай.

Нахичевански АССР халкъий комиссарий Совета отдела заведующи волаш болх баьб. Цул тIехьагIа — пачхахьалкхен кхерамзлен органашка, мугIарерча оперативни болхлочунгара ваьнна Азербайджански ССР Министрий Советерча КГБ председателага кхаччалца бола никь баьб цо цига.

1969 шера июле хержав Азербайджански Компарте ЦК хьалхарча секретаралла.

КПСС XXIV, XXV, XXVI съездашка КПСС ЦК членалла хийржав. 1976 шера март бетта дена — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат.

Социалистически Къахьегама Турпал. Дукхаза гулъяьча СССР Лаккхехьарча Совета депутат ва.

ПАРТЕ ТIАХЬЕХАМА ЖОП ЛУШ

Берригача советски наха а саяна Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша чIоагIагIа могаеш тIанийцай КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш, Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова даьча къамаьлацара положенеши выводаши. Республика къахьегамхоша чIоагIа тергам тIабахийта еш КПСС ЦК Пленума а иттазлагIа хержача СССР Лаккхехьарча Совета ворхIлагIча сессе а материалаш, дош лу парте планаш кхоачашъяра дерригa низаш оарцагIдаха шоаш кийча хилара.

Хьинаре къахьегаргда

Карарча шера 22 ноябре хилар КПСС Центральни Комитета Пленум. Аз а са новкъосташа а боккхача тергамца дийшар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова Пленуме даь къамаьл. Дег чура къоабалдеш тIа а ийцар Пленума соцамаш. ХIана аьлча, социальни халкъа йоалхо яр, наькъ хьашташ кхоачашдар, дунеи тIа машар чIоагIбар шийн керттера декхар лоархI вай Коммунистически парте.

Тха бригада комсомольско-молодежни я. Цхьа бутт дIабаьийтабац оаха план кхоачаш ца еш.

СССР хьаь 60 шу дизара [illegible] социалистически кхы шерра даькъа [illegible] социалистически [illegible] Ленина парте [illegible] Даьхе [illegible] хиларна.

Л. БАЛКАЕВА. Назрановски Н. Алиева цIерагIча «Электроинструмент» завода сварщица.

Укх шера тIаяхийта дийшар КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова Пленуме даь къамаьл.

Тахан пачхахьалкхен планаш кхоачашъяра хIаране къахьега деза низ, хьинар ца кхоадеш. Цунга хьежа хургья вай кхоане. Из дика кхетадеш, укх шера лаккха хьоккамаш гойташ къахьийтар тха хьацкIаш делаеча звенос. Хаоттама хьалаш хала хиннадале а республике дикагIа бола хьувньям кхебир оаха. ХIара гектара тIара 70 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуийнар.

Новкъост Ю. В. Андропова Пленуме къамаьл деш агропромышленни комплекса болх деша тоабе беза, берригa низ тIабахийта беза Кхачан программа кхоачашъяра, аьнна.

КПСС ЦК Генеральни секретара къамаьл дег чура къоабал а деш тха звено [illegible] парте [illegible] 1983 шера [illegible] 72 центнер фуалъяьха [illegible]

Б. КОДЗОЕВ. Назрановски района «Октябра 40 шера» [illegible] совхоза звеньевой.

Белгалдаьр кхоашдергда

ЧIоагIа тергам тIабахийта дийшар оаха КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Ю. В. Андропова укх деношка хиннача КПСС ЦК Пленуме даь къамаьл.

ЛоархIаме дешаш да Пленуме дийцараш пятилетка аргIанарча шера тIаьдацаш йолча планеи бюджетеи проект. Цу тIа лерхI экономика дегIаахара темпаш сих а еш, къамаи доход алсамъяккха, промышленностеи юртбоахамеи продукци дукхагIа хилийта.

Плана проекто хьахьийх советски сага, цуи къахьегамеи бытеи хьалий, из дукхаьо дегIаноалаяра йоаххо сага парте массаза санна лерх керттера гIулакха лоархIара.

[illegible] руаьна [illegible] Пленумо [illegible]

Республика [illegible] СССР 60 шу дизара [illegible]

ЧАХКИЕВ Саид [illegible], Нохч - ГIалгIай [illegible] комсомола премий лауреат.

«Трансмаш» завода ВЛКСМ XIX съезда цIерагIча комсомольско-молодежни бригада [illegible] нике а керда толамаш доахаргда оаха. Сменни заданеш дикка тIеххоачаш а еш, планал совгIа массехк прицеп арахеца лаьрхIад кагирхоша.

А. ДУДАРОВ, «Трансмаш» завода ВЛКСМ XIX съезда цIерагIча комсомольско-кагирхой бригада кулгалхо.

Дегаш айденна

Дегаш айдаларца тIанийцар вай 22 ноябре хиннача КПСС ЦК Пленумах бола хоам. Пленуме къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова. Из динамични а боккха чулоацам бола а къамаьл вай юха а юха а ехар мо тIаии дешаш, дувцаш юмоду укх деноцка. Цуи хIара мутI бенаш ба советски сагах йолча йоаххоца, вай социалистически Даьхен хьал-торо айярах, вахар кхы тIа а хозагIа, нравегIа хилийтара йолча йоаххоца.

Мел чулоацам болаш да Ю. В. Андропова доклада юкъера ер дешаш: «Экономика цахалдаш айар, халкъа вахара хьал тоадар — из да советски наха хьалхашкара вай декхар а вай интернациональни декхар а». Из да вай парте глобальни ник. ХIара сага дег чу а хьежа хьалча [illegible] «Укх деноцка советски наха шоай цIенагIа йола уйлаш тIоерано, СССР хьаьча юкъие лаьттача, коммунизм хьалъяра накъагIа вай мехка хиннача хьактлахо дугача вай ленински партегахьа».

Цу [illegible] кийча [illegible]

Парте оттадар [illegible]

ЛЕОНИД ИЛЬИЧ БРЕЖНЕВ ДАИМ ДАГАЛАТТИЙТАРАХ БОЛА

КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета Соцам

Ленина сийлахь-доккха гIулакх тешаме дIахо кхихььчун, Коммунистически партеи Советски правительстван, дунеи халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама гIорвааьнна цIи йола волча деятела, машари коммунизми бахьан чIоагIа къовсам лоаттабьча Леонид Ильич Брежнева исторически карагIдийнараш ларде а лувцаш, из даим дагалаттаргдоаш гIулакх дара КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета соцам баьб:

1. Хийца а хийца цIи тулайла:

Набережные Челны яхача городах Брежнев аьнна;

Москвай города Черемушкински районах Брежневски район аьнна;

Днепродзержински города Заводской районах Брежневски район аьнна.

2. Л. И. Брежнева цIи лолла:

Оскольски электрометаллургически комбината;

«Южный» машиностроительни заводо яхача производственни объединена;

Новороссийски цементни комбината;

[illegible] производственни объединена;

«Атоммаш» яхача атомни энергетически машиностроени [illegible];

Таджикски ССР Нурекски ГЭС-е;

Кустанайски областа целинни совхоза;

Молдавски ССР Оргеевски района «Ваца ноуэ» яхача колхоза;

Днепропетровски Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча металлургически институтa;

Звездни городока (Московская область);

«Арктика» яхача атомни ледокола;

Оборона Министерства лакхерча военни училищана;

Л. И. Брежнев гIулакх деш хиннача учебни танкови дивизена;

Днепродзержински яхача городерча № 1 йолча юкъерча школана.

Москва, Ленинград, Киев, Алма-Ата, Днепропетровск яхача городашкарча кердача цхьацца майдана.

ТIема Форда Флота кемана;

[illegible] тIарча пассажирски кемана.

3. Л. И. Брежнева цIерагIа дола 12 стипендеи тела [illegible] Ломоносова цIерагIча МГУ, Л. И. Брежнева цIерагIча Днепропетровски [illegible] институтa, [illegible] цIерагIча Днепродзержински индустриальни институтa студенташта.

[illegible] Л. И. Брежнева [illegible]

[illegible]

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ — СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ — СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Кердача коталонашка

ЧIоагIа дика а хеташ тIанийцар аз КПСС Центральни Комитета аргIанара Пленум хилара бола хоам. ЧIоагIа [illegible]

РЕСПУБЛИКАНСКИ ШТАБА ЗАСЕДАНИ

Селхан КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме хилар СССР хьаь 60 шу дизара хетаь коммунистически субботник чакхъяккхара йолча республикански штаба заседани.

Цига дийшар республикански газеташ [illegible] [illegible]

[illegible]

ПАРТЕ ПЛАНАШ—ХАЛКЪА ПЛАНАШ

ИттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета ворхIлагIа сесси

(Чиесседоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

Союза Совето чIоагIйир энергетиках керда вIашагIъелла комисси. Цун председателалла хержар СССР Iилмий Академе вице-президент, М. В. Ломоносова цIерагIча МГУ ректор депутат **А. А. Логунов.**

Палата заседане Союза Совета цхьайолча массазарча комиссей состава хувцамаш дир.

Цул тIехьагIа 1983 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планах а 1982 шера план кхоачашъярах а, 1983 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетах а 1981 шерара бюджет кхоачашъярах а массазарча комиссей содоклад йир Союза Совета планово-бюджетни комиссе председатела **Г. И. Ващенков.**

Цул тIехьагIа депутаташ болабелар Паччахьалкхен планах а мехка Паччахьалкхен бюджетах а дола доладаш дувца.

* * *

Къамий Совете

16 сахьат дальча СССР Лакхехьарча Совета палатай заседанеш хулача зале Къамий Совета хьалхара заседани хилар.

ДIаьхдаь тIоараш детташ депутаташа тIаьийцар ноькъостий **А. Я. Пельше, В. В. Кузнецов, Ш. Р. Рашидов, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.**

Заседане председателалеш вар **В. П. Рубен.**

ГулбеннарашIа дагалацарна сий дир сессенга юкъерча хана чухь кхелхача депутатий И. Х. Баграмяна, Ф. Ц. Гасиевай, Н. А. Пилюгина, Е. К. Федорова, С. К. Цвигуна, Г. И. Чиряева.

СССР Лакхехьарча Совете керда хержача депутатий полномочеш тахкарах яьча Мандатни комиссе доладитIа, из йир комиссе председатела **А. Г. Коркина,** бовгIаш бола соцам тIаьийцар.

Энергетиках йола массазара комисси вIашагIа а елла, цун состав чIоагIйир палата. Комиссе председателалла хержав Казахстана Компарте ЦК шоллагIа секретарь депутат **О. С. Мирошхин.**

Къамий Совета цхьайолча массазарча комиссей состава хувцамаш даьд.

1983 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планах а 1982 шера план кхоачашъярах а, 1983 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджетах а 1981 шерара бюджет кхоачашдарах а массазарча комиссей содоклад йир Къамий Совета планово-бюджетни комиссе председатела **Н. И. Масленникова.**

Къамий Совета депутаташ болабелар Паччахьалкхен планах а бюджетах а дола доладаш дувца.

* * *

24 ноябре Москве, Покхача Кремлевски двореце, дIахо болх бир иттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета ворхIлагIча сессе. Союза Советен Къамий Советен IуйрIйнарча заседанешка дийна дьыла хьалхагIа дувца долаль хиина 1983 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен планех 1982 шера план кхоачашъяра леламех, мехка Паччахьалкхен бюджета хьакъехьара дешаш.

Сессе къамаьлаш дьйча депутаташа белгалдоахар, сесси йолайлале хьалхагIа хинна КПСС ЦК Пленума парте XXVI съездо лаьрхIа планаш дIахо кхоачашъяра Iалаьмате боккхача тоарxIамах хургхилар. Пленума соцам тIа, ноькъоста Ю. В. Андропова даьча къамаьлаша белгалаькъ дIахорча шерашка партийна, советски, боахама органаша бе белача балха кертера лостамаш.

Данза дарглоацаш хIама дий, бохар сессе, къахьегама коллективаша шоай низаш къахьегачи овсарле ма могга лакхъяран балха дицал тоалран, технически прогресс сихъяра, экономе режим йиза кхоачашъяра тIадерзелга.

ХьатIадоагIача шера лоархIамегIара декхар — пятилетка хьалхарча шин шерарчул лакхагIа къахьегама овсарле лакхъяра боарам хулга вIашгIехьдаккхар. Белгала аьлча, юрта боахаме дукхагIа боахаш йола ерригa хIамаш къахьегама овсарле лакхъяра ларда тIа оха елиш я. Агропромышленни комплексата йохийташ йолча боккхийча материальни ресурсаша тар ма ду лоацагIча хана тоьал дукха совнагIа мехьи оха хьадла сов тIехдика кхачан продукташ. Цунца дувзаденна депутаташа белгалдаьккхар, юрта боахама ерриге продукци йий метте хулга IалашIар доахаргa тIехдика Iа дакхийтар хIанз санна тоархIаме цIаьккха я ца хинна хилар.

Аграрни производства продукци дукхагIа йоаккхилга хьатIадоагIача шера планага хьежача эггара хьалхарча аргIанна культурай хьал кхаьм лоьхбара, доакъарий бала чIоагIъяра, хьатта-нийсен хьийбашкарен йоаха продукташ дIаьхахьарен дIаоттаяь лоаттарен система аргальккха тоаяра. Iилмана кирагIдьынпараши хьалха латта опыти производствана юкъеккхаьяра наькъаш Iалашде дела.

Керда боаккха тIа боаккхаргба къахьегамхошта эшача материальнии духовнии хIамашца, чуIе фусамаши укх дикагIа Iалашбара, бахача наха гIулакхаш деш йола сфера дегIайоалара наькъагIа лакхлургда болхлой, гIуланхерча наькъ, колхозхой бетта кхъера алапи. Раьза хиина дувцар депутаташа бераш долча дезалашта паччахьалкхен ноькъостал чIоагIагIа дарах. социальни дегIахьвалара чаьхлоахача къача гIуланхех.

Союза Советен Къамий Советен массазарча комиссеша ховм бир. Паччахьалкхен плана анализ еча юкъагIа хальна аьнча товарий цхьайолла таипаш дукхагIа хьадаран дерриге а лаьрхIача розничи маьхех 179,3 миллион сома маьхa доакъаран, бюджета доходаш 135,2 миллион сома аlсамъдахара йола торонаш шоаш лоха хиларах. Комиссеша предложени елар паччахьалкхен план, укх товараш юкъе а хьоцн, чIоагIъе аьнна. Цигта предложени елар кхы тIа а хьагучальхача доходий чотах союзни республикай бюджетий расходаш аlсамйоахийла, из ахча юртанкарча дарбанпрофилактически учреждене медицински оборудовани кийчъярга, юртанкарчи школаштей культурно-просветительни учреждене инвентарь, оборудовани эцарга ремонт ярга дIа а дохийташ.

Депутатгаша предложенеш елар 1983 шерара мехка Паччахьалкхен плани Паччахьалкхен бюджети къобалъяра хьакъехьа.

* * *

Сайрийна цхьана заседани хилар СССР Лакхехьарча Совета Союза Советен Къамий Советен.

Депутаташа чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш а детташ тIаьийцар ноькъостий **Ю. В. Андропов, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.**

Гулбеннараша сий деш дагалоьцар цIаьхха кхелха СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе.

1983 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен планех 1982 шерара план кхоачашъяра леламех хьакхехьарча дешах лаьца бухсоцнаш къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Паччахьалкхен плана председатела депутата Н. К. Байбакова.

Депутаташа массава раьза а волаш тIаьийнар 1983 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен планах дола СССР Закон а 1982 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламах бола соцам а.

СССР финансий министра депутата В. Ф. Гарбузови бухсоцнаш къамаьл даьчул тIехьагIа 1983 шера СССР Паччахьалкхен бюджет чIоагIйир депутаташа. Палатай массазарча комиссеша хьачуленна тоадараш керала а даь 1983 шерара Паччахьалкхен бюджет чIоагIйир доходашта 353108 миллион сом а расходашта 353903 миллион сом а долаш, доходаш расходел 201 миллион сом дукхагIа а йолаш.

Сессе тIаьийцар 1983 шерара СССР Паччахьалкхен бюджетах дола СССР Закон и 1981 шерара бюджет кхоачашъяра хьакъехьара отчет чIоагIъяра бола соцам.

СССР Лакхехьарча Совета массава раьза а волаш тIаьийнар ноькъост Г. А. Алиев СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителалла хьожаварах бола соцам.

СССР Паччахьалкхен доазонах долча СССР закона проекта хьакъехьа къамаьл дир СССР паччахьалкхен ихерамзлен комитета председатела депутата В. В. Федорчука. Закона проекто белгалдоаккхар цо, хулашах мехка доазув йоралара хьакъехьа политически экономически хьаштар лорадара хьакъехьа, доазон гIа социалистически законности правопорядоки йизза кхоачашъяра гаранте хьакъехьа. Советски паччахьалкхен органийи доазон тIарча бIуни эффективни гIуланхашта цилана дергдоаца хьалаш IалашIара хьакъехьа Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенои хадданза сий йола йоахто.

Дийна дьыначул тIехьагIа депутаташа массава раьза а волаш тIаьийнар СССР Паччахьалкхен доазон хьакъехьара СССР закони из закон чаккхдахарах бола соцами.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела хьалхарча заместитела В. В. Кузнецова яьча доклада тIа сессе чIоагIдир СССР Лакхехьарча Совета Президиума указаш доагIаш дола законаши соцамаши тIаьйцар.

Массава раьза а волаш тIаьийнар СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретаралла депутат Т. Н. Ментешашвили харжарах бола соцам.

ИттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета ворхIлагIа сессе цу тIехь ший болх чаккхбаьккхар.

(ТАСС).

1983 ШЕРА СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНАХ А 1982 ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ А

СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела депутата Н. К. БАЙБАКОВА доклад

СССР Министрий Совето шуга юващийта хьачулу шийх ван мехка коммунизм хьалъяра керда исторически этап хулача цхьайттьлагIча пятилетка кхоалагIча — 1983 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план. План кийчъя КПСС XXVI съезда, Центральни Комитета майски (1982 ш.) Пленума, боахама а социально - культурни хьакъехьарча дешаех Л. И. Брежнева тиинача указанех а кIайлеп тIа, аьлар Н. К. Байбакова.

СССР хьаль кхоаткъа шу лизара еча кийчоло политически къахьегамен хьинар чIоагIагIа айденнача хьале болх беш я СССР Лакхехьарча Совета ер сесси. Советски Союз тахан дерригача дуненна хьалхашка отт цхьа-харра боагъонаш йолча республикай барттанна дезалхальни йоахргIоаца социально - политически идеини цхьоагIо йола обществанна. ТIа-тIа доккхагIа бертат доал дерригача халкъа цIей санна лелаеча социалистически хьал.

Советски экономика дIахьалхашкахьа ухаш дегIахара тешавеш хьальокх кризиш, хьабе болх ца хилар, инфляци, капиталистически системах доахка къыдола дища фуд ховча социалистически строя овлан тIара совенаш.

Селхан хиннача КПСС ЦК Пленумо йийца а нийсар, кертерча даькъе къобал а дир 1983 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план. Пленуме къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара ноькъоста Ю. В. Андропова. Къамаьл деш цо массе [illegible] анализ йир [illegible] хьалъяра [illegible] Iалаьмате балха [illegible] [illegible] латта, къаьстта а производствана интенсификаци ярай эффективность [illegible] [illegible] режим чIоагIъяран паччахьалкхен [illegible] дешкa [illegible] деккхараш белгалдир.

КПСС ЦК Пленумо партин, ерригa советски халкъ [illegible] экономически социальни дегIайоалаяра [illegible] [illegible]

[illegible] 1982 шера [illegible]

[illegible]

ски а болх барах укх шера боккхагIа хургба производства боарам. Лакхлургья общественни къахьегама овсарле, шерлургья номенклатура, дикагIа хургья продукци аьнна. Халкъа боахаме боккхийча масштабегIа юкъекхуал керда технически технологи. ДеррагIа чакхйоакхаш я парте социальни программа.

Мохк экономически дегIаахара итогаша долча тайпара хьахьокх къаман доход лакхдалар. 1982 шера потреблени а накоплени а яра пайда ицачох 460 млрд. сом хургда, хIаьта из цул хьалхарча шерaца ниcдaча 2 процент дукхагIа хул. Дерригача къаман доходах 80 процент гаргга дар юкъарча доацаш халкъа хьал-торо тоалрга дIадохийт.

Промышленни продукци хьаяр укх шера 2,8 процент дегIа а дена 722 млрд. сом дIакхоачаргда. Плана тIа белгалдаьча бесса, сихагIа дегIахьд хьалхарча даькъе технически прогресс а бIарчча хьаийцача экономика а дегIаухилга шоаех тийша дола доаьъош — машинаш елга, химически, мехкдаьтта химически, газови промышленность, дукха къыдараш.

Промышленносте къахьегама овсарле 2 процент лакхлургья.

1982 шера юрта боахама валови продукци 124 млрд. сома маьха хургья аьнна хеташ я с 1981 шерарчул 3 процент дукхагIа. Производства эффективность а бухсоцнаш хьахулаш дараш а дукхагIа хилийта гIертача юрта боахама къахьегамхой балха йоккха импульс еннaя КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеша.

Къаьстта теркам тIабахийта беза хьайбаш дерттIа Iалгар дахара, хьайбан боахама продуктивность лакхъяра. ХIара боахаме доакъарех динатIча тайпара пайда ица беза, царех хьахулар дукхагIа хургдолаш.

1982 шера, аьлар депутата, капиталыш гIишлошъяра йоккха программа кхоачашъеш и. Паччахьалкхен капитальни вложенеш чотагIа балл бе йолалоийтаргья 118 млрд. сома маьха керттера фондаш [illegible] 5 млрд. сома маьха дукхагIа. 1981 шу дIадолалуш мехка керттера производственни фондаш 1,3 триллион сома маьха хургья.

КПСС XXVI съезда [illegible] 1982 шера [illegible]

[illegible] процент дукхагIа хургья [illegible] 4 процент. Потребление общественни фондаш 1,8 млрд [illegible] [illegible] 20 [illegible]

Экономика дегIайоалаяра лоархIамечи декхарех цаI да бахача нaьха эша йиш хиларта хьежжа товараш лоаттадир. 1982 шера розничи товарооборот 298,6 млрд. сомага дIакхоачаргья. Бакъда, кхачан а кхачан доаца а цхьадола товараш хIанз а ма зиша дар. Цхьадола товараш мел эша ца хилар, аьлар докладчика, юртбоахама а промышленни а продукце ресурсаш кхоачам боллаш ца хиларца дувзаденна а доацаш, дукхагIча даькъе цхьайола торгови организацеш а промышленни предприятеш а тIах аьнна ца хиларах, наха дIадехараш тахка ца техкарах хулаш да, хIаьта из бахьан долаш хьахул дефицит.

Бахача наьха чуIа моттигаш тоаяр — Коммунистически партеи Советски правительстван социальни политика лоархIамегIчарех бола лостам. 1982 шера финансирование дерригача тайпай чотагIа хьалдаь доахаргда 107 млн. кв. метр наx чубаха цIенош. Керда квартираш а кхоачаргья, чуIа моттигаш а тоаергья 10 млн. гаргга саго. Коммунально - бытовой гIулакхаш дара, просвещение, культура, унахцIено лораяра керда объекташ болх бе йолаялийтай.

1982 шера халкъа боахам дегIабоалабеча даькъе толамаш белгал а деш, дIахо дувц Н. К. Байбакова, ца хьоахадеш Iе наш яц цхьанолча министерстваша, объединенеша, предприятеша, организацеша кхоачашьяц планови заданеш, къаьстта а производства эффективность айяра даькъе. Цар бехкагIа мехката дIа ца кхоачаш йисай производственни гIулакхашта эша продукци а бахача наха эша товараш а.

Министерствай, объединеней, предприятей, гIишлой кулгалхой, союзни республикай Министрий Советаш декхарийла я производствана а къахьегама а доал дара даькъе долаш дола кхоачамбоацараш дIадахаре юрта болаш дола гIулакхаш чакхдаха, аьлар докладчика.

Дерригача доалхой общественни производствана интенсификаци ела сихдаре, цун эффективность лакхъяра Iилманен технически керттIаьнцарaш шерра юкъехьалара, промышленносте а транспорте а баьнош доахкьеш модернизаци яра, агропромышленни комплекса [illegible] а сихка а дегIаахдара, [illegible] эша товараш дукхагIа арахецара [illegible] [illegible] йоагIа [illegible] КПСС социально-экономически [illegible] кийчаь я 1983 шера Паччахьалкхен план.

[illegible] советски наьха [illegible] дIахо ойлa, [illegible] хьахулараш дукхагIа хула, [illegible]

[illegible]

дIахо аргалькка тоаяра даькъе партеи Советски правительстван дIадехараш. ЧIоагIагIа лаьцаб шоайла дувзаденна-дола доакъош дегIадоаладара, боахамашта юкъера бувзамаш эффективно вIаштIехьдахара тIаберзабаь никъ, хьалаьд хиланза даргдоца матеральни кхоачамаш.

Н. К. Байбакова белгалдаьккхар, экономика дегIаяра темпаши пропорцеши оттаеча хана СССР Министрий Совето общественни къахьегама овсарле сихагIа лакхъяра, къахьегамен материальни ресурсех рационально пайда эцара декхарашта шера плана тIа къаьстта уйла тIаяхийта хилар. БIарчча хьанийцача общественни къахьегама овсарле шера 3 процент совгIа лакхлургья.

Къахьегама овсарле лакхъяра чотах лерхI къаман доход 95 процент лакхъен промышленноста продукци 91 процент дукхагIа хьаси. Юрта боахаме, гIишлошъеча, транспорте производство алсамъялар дерриге а къахьегама овсарле лакхъяра ларда тIа хила дезаш да.

1982 шерацеи пхе шера плана заданешцеи нийсдича хьатIадоагIача шера лакхагIа хилийта лаьрхIача общественни производства эффективноста хьонкхамаша йиш хулийтаргья советски экономика дегIаахара темпаш сихье, социальни проблемаш къоастаяра хиланза дардоаца хьалаш вIаштIехьдаха.

Пятилетка хьалхарча шин шераца ниийсича дукхагIа лакхъю къаман доход алсамъювлара темпаш, дукхагIа хул цун абсолютни алсамъювлар. промышленни юртбоахамен продукци алсамъювлар 1983 шера Iалашде лерхI потребленеи накопленеи пайда эцаш йола къаман доход 3,3 процент, е укх шера хургда аьнна хетачи 9 миллиард сома метта 15 миллиард сом дукхагIа хулга. Промышленни производства обьем 3,2 процент сенга аьнча, 1982 шера 20 миллиард сом мара ца хиначa метте 23,4 миллиард сом йоккхагIа хургья.

ДукхагIа хиина ерриг а хIана яц аьнна йола къаман доход потребленега йохийт хьатIадоагIача шера.

Промышленноста «Б» группа йола продукци «А» группах йоккхалла ниийсича сихагIа [illegible] лаьрхIад «А» группах йола продукци 3,1 процент мара дукхагIа ца хулача метте из 3,5 процент дукхагIа хургья.

Доклада [illegible] белгалдаьккхар: 1983 шера промышленни производстви плани кийчъеча хана цу юкъагIара цхьайтталагIча пятилетка заданени [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Промышленни производства обьем 1983 шера 7,1 миллиард сома боарамe [illegible] [illegible]

темпашца дукхагIа хилийта лаьрхIад из машиностроене, химически, газови промышленносте. Кхачан программа кхоачашъярца дувзаденна долча доакъошка.

ЧIоагIагIа уйла тIаяхийтай доагора - энергетически комплекс дегIайоалаяра. ХIанз керттерча даькъе кийчъяь лынай йоьхкача перспективана лаьрхIа мехка энергетически программа. Цо ниийса чулацам мехкдаьттен газн лоаха, мехкдаьтта чакхдоаха, кIора промышленность техническ кхы тIа а кийчъелгеи дегIайоалаелгеи, керда энергетически мощносташ, энергоресурсаш кхоергйола режим массе метте юкъейоалаелга.

Халкъа боахама дерригa доакъош технически кхы тIа а кийчдара темпаш боарами эггара хьалхарча аргIанна машинашъерий балхах хьахулареx тийша да 1983 шера машиностроении металлообработкеи дегIайоалаечa лоархIамегIара лостам хургба арахецача машиний дикал лакхъяр, балха овсарле лакха йолеи экономични техника дукхагIа хьаяр, оборудованега дIадода метал кIезигдар.

Дукха а дукхагIа хьаде лаьрхIад халкъа эша товараш.

Йигача промышленносте 1982 шерарчул 2,7 процент дукхагIа хьас оттаьи продукци. Тоа а лургья, шер а лургья бахача наха дукхагIа хоалгача кIадай, баранъин, кога гIирса ассортимент. Дикни дукхагIа арахецаргья вIашагIьйинача кIадаех хьаль метта хIамаш, плащаш, пальтош, спортивни кога гIирс.

Социальни проблемаш эггара хьалхарча аргIанна къоастаяран халкъа хьал-торо лакхъяран тIаберзабаь най парте генеральни никь чулацаб КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо къобалъяьча 1990 шераца кхачаьча йолча Кхачан программо, аьлар дIахо Н. К. Байбакова. Из дукха онгIош йола лаьрхIа программа парте экономически стратеге лоархIамегIара бIарчча даьгIа да. Цун белгалагIа йола ногIун — букcоцаш юкъара лерхIар кхоачилдар — продовольстве массе тайпаша бiха наx Iалаш беза вIаштIехьдаьккхар, кхачан структура дийна тоаяр, дукха юрта боахамен цунца дувзаденнача промышленностега транспорта, ахотамай, торговле доакъош низашийна IалашIо цIахьаlaш бола комплексни никь.

Агропромышленни комплекса доакъош дегIадоаляра, [illegible] материально – технически финансовни Iалашдара йола 1983 шера план цул шера плана лаьрхIана Кхачан программай [illegible]

[illegible] агропромышленни комплекса доакъош [illegible] Iа [illegible] 47 миллиард сома маьха капитальни вложенеш е 4,3 процент нарарча шера йолчул дукхагIа.

1983 шера юрта боахама валови продукци хургья 137,4 миллиард сома маьха, 1982

шераца ниийсича 13 миллиард сом е 10,5 процент дукхагIа.

ХIаьта хьайбай продукци йоакхилга а из йоаккхилга а, Ерригсоюзни фонде дулхи шурен дIачулулга, цу шера 5 шера плано белгалдаьккхачул кIезиг-дукха лохагIа хургда, из керттерча даькъе дувзаденна да укх шера алата-фураж кIезигагIа чуэцарца.

Плана тIа белгалдаьккхал колхозхой, болхлой, гIуланкхерча наьха гIон дола боахамаш дIахо дегIаккхулилга. Цу гIуланкха ма хулла ноькъостал дергда эшаш йола инвентарь, доакъар Iалашдара, хьакхий хурскаш, кIоригаш, удобренеш эцара. Цигта ноькъостал дергда гIон йолча участкашта обработка яра, совгIа йола продукци маьхала иккхара.

Министерстваша, ведомстваша, союзни республикаша шоашта чуйоагIача предприятешка, организацешка ма хулла дукхагIа хьалъе еза агроцехаш.

1983 шера дулх 6,1 процент, маша дьтта 8,4 процент, нахча 6,8 процент, консерваш 4 процент дукхагIа хургья.

Докладчико ма дарра дийцар транспорти бувзами дегIаахара перспективах.

СССР экономически потенциал дегIаухилга, халкъа боахама керттерча фондашта модернизаци ела керттерча даькъе дувзаденна да капитальни вложеней боарамца а царех эффективно пайда эцарца а, аьлар дIахо докладчика.

1983 шера плана тIа къаьстта теркам тIабахийтад низалаш объекташ сихагIа болх бе йолалийтара белгалдаьккхад паччахьалкхен капитальни вложеней чотагIа 125 миллиард мах бола керттера фондаш болх бе йолайолийтила. Цигта хилча 1983 шу чакхдоалаш хьалйина йола гIишлош шера ечa капитальни вложенешна дIалача 78 процентага кхоачаш кIезигдургья. 1982 шера 83 процент хиннача.

1983 шера дIахо дегIаухарда Iилман тохкамий а проектно - конструкторски а балхаш дена. Iилман технически карагIдьыннараш производства дукхагIа юкъеихуларда. Цо гIо дургья экономика интенсивно дегIаахара наькъа тIа иккхара а общественни производства эффективность лакхъяра а.

Iилман - технически балхаш дара хьажаду 23 миллиард сом е 6,2 процент 1982 шера хинначул дукхагIа.

1983 шера дIахо [illegible] хургья йоккха социальни проблемаш къоастаяра а советски наьха материальни а культурни а дешах айбара КПСС XXVI съезда лаьрхIаьча мероприятеш. Наха эша товараш арахецар дегIаахаре, [illegible] гIулакхаш дара боарам айбара къаман дохода потреблене фонда даькъ дукхагIа хиларa [illegible] [illegible] хьатIадоагIача шера [illegible] [illegible] процент [illegible] [illegible] шера [illegible]

кхеташ хинначунца ниийсдича 1,8 процент дукхагIа да из. Потреблене общественни фондаш шера 4,7 процент айлургья, уж 234 миллиард сомага дIакхоачаргья.

Юкъера лаьрхIача болхлоши гIуланхерча нахен хIара бетта ийду алапеш 180 сомага дIакхоачаде лерхI, колхозхой алапеш — бетта 130 сом, е 1982 шера хиннач дьиггI - доагIача ниийсдича 1,9 проценти 2,1 проценти дукхагIа да из.

Плана тIа лаьрхIад наьха хьал-торо лакхъяра кхы тIа 3,4 миллиард сом дIадахийта, цу даькъе къахьегама мероприятеш чакхъяхарах 2 миллиард сом а луш. Цу средствай чотагIа СибарегIарча, Гаьнарча Малхбалехьарча, Уралерча районашка, Центральни - Черноземни районе а РСФСР Нечерноземни зоне а йолча совхозий а кхыча паччахьалкхен юртбоахама предприятей а кулгалхой, специалистий, гIуланкхерча наьха алапеш лакхдергда. Белгалъяьхача предприятеш ка болх беча наьха алапешта ахча IотIатохаргда цхьан боахаме хидданза болх а беш стаж хиларах, хьайбаш леладеча болхлошта кхы тIа отпускаш тергья. Районни коэффициенташ тергья Урала а Казахстана а дукхагIйолча областашка къахьегача совхозий а паччахьалкхен юртбоахама кхыча предприятеи а балхахошта. Цигта Кхачан программа кхоачашъяра КПСС ЦК-ас а СССР Министрий Совето а тIаьийцача соцамашка хьежжа кхыйола мероприятеш чакхйоахаргья.

Бераш долча дезалашта паччахьалкхено дукхагIа ноькъостал дергда. Берригача мехка гIолла чакхдоалаш латт бера шу дезалаца цунна хьажара ноавоашта цхьа дьхча даькъе ахча лунa а цхьа дуц бер дарах [illegible] рах а дола закон СССР гIонарча Малхбален, Сибаре гIеи, Къилбаседа районашка юкъера лаьрхIача хIара сага 75 сом ахча ца кхоачача [illegible] дезалашта хIара бетта [illegible] [illegible] Пионерски лагерашка [illegible] зенкаш эцара [illegible] тIа [illegible] [illegible]

Къахьегамхой социальни Iалашбара даькъе дукха гIулакхаш кхоачашдергда.

Паччахьалкхен [illegible] [illegible] 1983 шера 5,4 процент [illegible] хIаьта 31,6 миллиард сом а хургья.

[illegible] 1,9 процент [illegible] [illegible] 6,2 процент.

1983 шера [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] дийцар пре... [illegible] юкъера [illegible]

унахцIено лораяра 1983 шера дегIайоалаярах.

ДIахо докладчика белгалдаьккхар 1983 шера Iалам лорадара мероприятешта дIахьожаергйола паччахьалкхен капитальни вложенеш 1,9 миллиард сом хургья аьнна.

Вай дуккхача къамех латтача союзни паччахьалкхене, аьлар Н. К. Байбакова хIара республика экономико лоархIаме моттиг дIалоац къахьегам общественни дIанийсбара юкъе, тIехь - тIехьагIа кхы а доккхагIа дакъа юкъехьу мехка къаман рузкъана.

1983 шера планагIа лаьрхIа да ерригa союзни республикаши экономически районаши экономически а социальни а дIахо дегIайоалаелга.

Арахьара экономически бувзамаш дегIадоаладара хьакъехьа дувцаш, докладчика белгалдаьккхар, планови советски экономика дуйен социалистически система экономика лоархIаме звено санна дегIайоагIаш хилар.

1983 шера Советски Союзе социалистически мехкашца лелаю торговли 7,7 процент лакхлургья, хIаьта СССР арахьарча торговле обороте цар доаца даькъа 58 процентага кхоачаш а хургда.

Капиталистически мехкашцарча торговли боарам 1983 шера пятилетка плана заданел кIезиг - дукха лакхагIа хилийта лерхI.

Советски Союз дIахо а ноькъостал деш хургья дегIадоагIача дуккхача мехкашта промышленни предприятеши кхыйола объекташи хьалъеча.

Къамаьл чакхдоалаш Н. К. Байбакова аьлар:

1983 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план Лакхехьа Совето [illegible] [illegible] [illegible] КПСС XXVI съездо оттадаь декхараш кхоачашдара [illegible]

[illegible]

(ТАСС).

[illegible] [illegible] «Правда» «Известия» газета [illegible] тIа.

1983 ШЕРА ЙОЛЧА СССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТАХ А 1981 ШЕРАРА СССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТ КХОАЧАШЪЯРАХ А

СССР финансай министра депутата В. Ф. ГАРБУЗОВА доклад

Юбилейни шера лоархІаме тІа баьккхаб мехно цхьайтталагІча пятилетка заданеш кхоачашъяра, аьлар В. Ф. Гарбузова.

460 миллиард сомага кхоачаргьа къаман доход. 9 миллиард сом тІа а кхийтта. Башха совгІа эшашагІа доацал 20 миллиард сомал декхагІа хургьа шера арахеца промышленни продукци. Цу тІаьхьетача продукце кІийлен тІара дакъа къахьегама ов-сарле лаьхъилара чотах кхе-тарга.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенешца хьежжа кхоачашъе йолаьй СССР Кхачан программи. Дукхача районашка укх шера хаоттама хьалаш юрта боахама гІойленпа долиш хиннадене а, вІашІтІехьадаьнназ мехка кхачан дукха тайпаш алсамдоахилга ІалашІде.

Материальни производствана хІанз кхьачача боарамо хьаю хальъа вахара хьал лаьцача наькъ тІара ца доллаш дІахо лакхдара кІийле.

1982 шера йола СССР Паччахьальхен бюджет кхоачашъю планага диллача доходий даькъе 102,2 процентах, расходий — 100,7 проценти.

Раьза а долаш ю советски халкъо пятилетка хьалхарча шера итогаш. Нокъзара ца дуьлаш чакхйоах парте экономически политика, КПСС XXVI съездо белгалъяьча ийсача ленински курсагІа бола мохк.

Сесси йолалуча хана хинна КПСС ЦК Пленума Іилаьмате боккхача лоархІаме хургьа КПСС XXVI съездо мехка хьалхашка оттаь пла-наш дІахо кхоачашъяра тер...

кам тІаозара даькъе Пленума соцам тІа. Ю. В. Андропова къамаьла тІа ешнай халкъабоахама керттерча проблемай дьакъехьара принципальни устамовкаш, хоадалаьд хьатІа доагІача шерашка де лелача политически а организационни а балхий керттера лостамаш.

1983 шера йола Паччахьалхен бюджет оттаьй парте XXVI съезден цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш халкъа боахам дегІанхуьлира оалангарча лешай хьакъехьара новкъоста Л. И. Брежнева указанеш ларде а лувцаш.

Бюджет кийчъяьй Паччахьалкхен планага хьежжа хІаьта экономикен халкъа вахара хьали дІахо дегІадоагІилга, мехкий обороноспособность чІоагІъелга Іалаш а ду.

СССР Лаьхехьарча Советага чІоагІъяйта отташ 351 миллиард сомах латта, расходаш 350,8 миллиард сома боараме йола СССР Паччахьалкхен бюджет. Доходаш расходел тІехйоаь 0,2 миллиард сома.

Хальъа боахача хьокаду деррига ахча — бюджетах ю ассигнованеш, предприятей шоай доалахьара средстваш, баький кредиташ — карарча шерацa ийдача 16,1 миллиард сом тІаьхетарга. 349,3 миллиард сомага кхоачаргда иа. Цу дакъа оилдача ресурсаша йиш хулийтаргья экономика кІийлен тІарча доакъой материально-технически база шеръен чІоагІъен, халкъа боахама пропорцеш тоае.

ПланагІа тІаьхетийта лаьрхІа еррига къаман доход практически потребление фонд алсамъяьккхара хьожаю. Къа-

...

	(Миллион
РСФСР	[illegible]
Украински ССР	[illegible]
Белорусски ССР	[illegible]
Узбекски ССР	6540
Казахски ССР	9310
Грузински ССР	2385
Азербайджански ССР	2421
Литовски ССР	2702
Молдавски ССР	1960
Латвийски ССР	[illegible]
Киргизски ССР	[illegible]
Таджикски ССР	1307
Армянски ССР	1621
Туркменски ССР	1192
Эстонски ССР	1258

СССР Паччахьалкхен бюджета союзни республикай бюджеташ юкъейахай укх сумме 130,1 миллиард сом, иза хьалхарча шерара ийдича 3,1 миллиард сом тІа а ду.

Союзни республикай халкъа боахама бюджетера кхьача метогІнахьашкарен хьожаду 120,1 миллиард сом, иза цу гІулакха паччахьалкхено ерригача расходел 37 процент. ДІакхоаш ресурсаш СССР Кхачан программа кхоачашъяра, базача нахана тонареш дикка дукхагІа хьадара, чуІе шеной культурно-бытовой гІирсаш хьалдара, нах баха моттигаш тоаре лаьрхІа я.

СССР Министрий Советосессе чІоагІъяйта оттаю мотта 1981 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьара отчет. Бюджет доходашта кхоачашъяьй 102,7 процент, расходашта — 99,1 процент.

ХьатІадоагІа шу, аьлар къамаьл чакхдоалаш В. Ф. Гарбузова, партеи халкъои хІама хьакхоллаш беча балха лоархІаме этап хинна дІаоттарга. Плана тІа а бюджета тІа а оттаеш йола заданеш шаькъала я. Цхьабаьнъда, уж реальни я, чІоагІа экономически лард йолаш а я. Шеко яц, 1983 шу коммунизм хьалъеча керда толамаш гІулакхаш карагІдуьларца белгалдаргахилара (Поарап тох). (ТАСС).

Кеватох лоац а дь. Докладa бІарча текст кеватох «Правда», «Известия» яхача газеташ тІа.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Республика экономикен культурен дегІайоалаеча доккхий гІулакхаш карагІдуьларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо Нохч-ГІалгІай АССР сийлен цІераш еннай:

ФИЗИЧЕСКИ КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО:

Синько Анатолий Максимовича — «Труд» яхача Нохч-ГІалгІай областной совета футбола волча инструктора.

Хачатуров Георгий Александровича — Нохч-ГІалгІай АССР просвещение министерства бериш-кхелетарий спортивни школа директора.

Шевнова Нина Даниловнина — физически культуран спортен ветерана.

ЗАСЛУЖЕННИ ЛОР:

Косова Олимпия Александровнаш — гор. Грознерча № 3 йолча берин поликлиника участкови педиатра.

Мальсагов Иса Мансеевича — гор. Грозверча сиха медицински гІо деча станце лора кардиолога.

Прокопенко Нинель Дмитриевнаш — гор. Грознерча № 1 йолча роддома лора-акушера гинеколога.

Шевченко Виктор Ивановича — гор. Грознерча № 2 йолча поликлиника лора-рентгенолога.

Хадисов Казбек Саид-Аминовича — республикански кожно-венерологически диспансера кертторча лора.

УНАХЦІЕНО ЛОРАЯРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО:

Арзиани Лилия Васильевнана — республикански ВТЭК йокихагІйолча медицински сестрана.

Зуева Нина Филаретовнана — республикански туберкулеза духьаларча диспансера фельдшера.

Кокурин Василий Константиновича — республикански санэпидстанце эпидемиолога гІончана.

Листопадов Иван Андреевича — гор. Грознерча № 2 йолча аптека заведующена-провизора.

Тангиева Сайта Чабихана — гор. Грознерча № 82 йолча аптека заведующена-провизора.

Хазан Анна Евсеевевна — Нохч-ГІалгІай АССР унахцІено лораяра министерства кадрай отдела инспектора.

ЗАСЛУЖЕННИ ЭНЕРГЕТИК

Лихачев Георгий Тихоновича — СССР энергетикаи электрификацеи Министерства Къулбехьен энергосистемашта эксплуатаци яра йолча Керттерча управление кертторча инженера.

Культура болхлошта Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР хьаль 60 шуи Нохч-ГІалгІайче шийлолаамагІа Россена юкъеяха 200 шуи дІазара хетаь юбилейни мероприятеш, городе Москве хинна Нохч-ГІалгІай АССР литературан искусстван Деноши кийчдеши чакхдоахаши боккха организаторски болх барах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Ахмедов Хамур Алимовича — Нохч-ГІалгІай АССР художникий Союза правление председатела.

Ахматханов Ваха Джабраиловича — Ножай-Юртовски районни культура ЦІен директора.

Аушев Ахьмада Мусайна — Назрановски райисполкома культура отдела заведующена.

Гешаев Муса Баудиновича — Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен филармоне администратора.

Гадаев Лечи Хамидовича — Советски райисполкома культура отдела заведующена.

Каруев Саид-Магомед Абасовича — Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен филармоне директора заместитела.

Ковтун Владимир Васильевича — республикански театрально-концертни зала директора.

Ланцева Галина Федоровнана — пионерийи школьникийи республикански Дворца художественни отдела заведующена.

Мазаев Адлоб Зайн-Вахабовича — Нохч-ГІалгІай АССР культура министерства республикански Іилма-методически центра директора.

Могушков [illegible] Ахьмада — Назрановски районни культура ЦІен «Асса» яхача халкъа ансамбла балетмейстера.

Усманов Арби Усмановича — [illegible] Нохч-ГІалгІай изобразительни искусствай музея директора.

Хамнишев [illegible] — [illegible] Нохч-ГІалгІай драматически театра режиссера.

...

Ий. Ю. Я. ГАЗАЛОЕВИНА, А. Я. ДЖАБРАИЛОВИНА, Е. А. КАРПМАНА, Р. М. ШАКИРОВИНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

...

Грозненски вІашагІтехача ТЭЦе СССР хьаль 60 шу дизара сийна шерра социалистически ях йоаржаьй. Итт бетта заданеш укхаза деррига хьокхамашта тІехкхоачашъяьй, лакхъенний къахьегама овсарле. Духхьал рационализаторски предложенеш балха юкъе йоалаярах а укхаза баь пайда 20 эзар сом совгІа ба, итт бетта кхоьий 207,4 эзар киловатт сахьат электроэнерги, 978 тонн условии доагор.

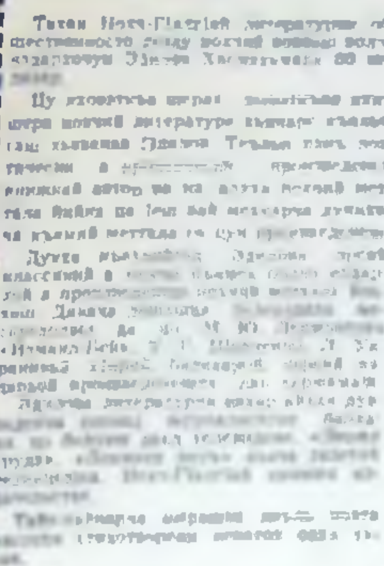
СУРТАШ ТІА: 1. ТЭЦ управление централни пульте. 2. Электрослесарь, Къахьегама ЦІеча Байракха орден лелаер, коммунист Асуханов Абас.

З. БАТЧАЕВА сурт.

АГРОПРОМЫШЛЕННИ КОМПЛЕКС: ОПЫТИ ПРОБЛЕМАШИ

СИБАРЕГІА СОМИЙ БЕШАМАШ ЛЕЛАЯР

Яздархочун Эдилов Хасмахьмада—60 шу

[illegible]

БАРКАЛ ПАРТЕНА

[illegible]

СО ВАЬ ХА

[illegible]

СО СИХА ВА

БИЙСА

[illegible]

Тержам дина С. АРСАНОВ

СИЙПАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДИЗАРГА

ЦО ДАЬХЕ БАХЬАН ТӀОМ БАЬБ

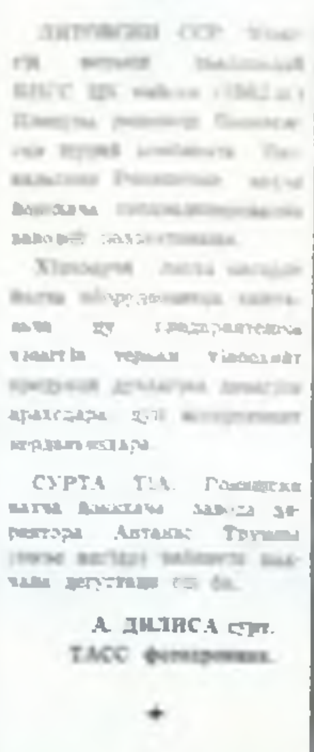
[illegible]

Н. ЧЕРВЯКОВ.

ОПЫТА—ШЕРРА НИКЪ

[illegible]

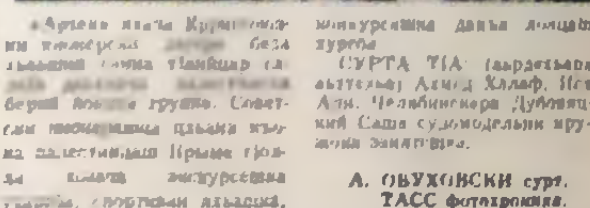
Б. КОСТОЕВ.

ЛИТОВСКИ ССР [illegible]

СУРТА ТӀА: [illegible]

А. ДИЛИСА сурт. ТАСС фотохроника.

«Артека» [illegible] Советски [illegible] экскурсешна ухарий, спортехни ахьаска. [illegible] экскурсешна дахьа лоцаш хуреш.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьтту хьа) Ахмед Халаф, [illegible] Али, Челябинскера Дубовицкий Саша судомодельни кружокан занятехь.

А. ОБУХОВСКИ сурт. ТАСС фотохроника.

Библиотека вахар

Грозненча № 8 йолчу библиотеке чуреза сих цкъой бала раьза хилийтара дуйла ду заведующе Мерезова Анна Семеновнас. Цуьнца дика бовза цкъой книжкаш дешархо пир хьашташ, цудухьа Анна Семеновнас каст-каста книжнеш чанийиша диспуташ, конференцеш, яздархойцара вӀашагӀкхетарш.

Библиотека каст-каста хуьлуш хуьлу моттигера поэташи прозаикаш. Масала, цу тайпарча аргӀанарча вӀашагӀкхетаре баьхна хилар яздархо Бисаев Ахьмад, поэтан Арсанукаев Богдашан.

СССР 60 шу дизаре хетаяь хоза выставка а кечйина библиотеке. Саьгердане чакхйоьлк «Миштах хьо, 80 шерий комсомолец?», «Миштa хила веза вирба къонах?» илача а кхача а темашь йола диспуташ.

Р. ДУДНИКОВА.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

[illegible]

РАДИО

[illegible]

Хаоттам

[illegible]

Метеостанци

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктоьхана секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юьрта болхана — 9-24-06; культура — 2-64-75; кхьексний — 9-24-07; корректорсне — 2-80-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88, отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 9-24-06, культуры — 2-64-75; писем — 9-24-07; корректорской — 2-80-88.

Газет арахьуэл шинарен, среп, шоатген деношка

СЛ05307. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5303.